

Василь СИВАК

НАРОДНІ МЕБЛІ У СЕЛЯНСЬКОМУ ЖИТЛІ СЕРЕДЬНОГО ПОЛІССЯ (МЕЖИРІЧЧЯ УЖА І ТЕТЕРЕВА) КІНЦЯ ХІХ — ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.: СКРИНЯ

У статті стисло аналізується вид народних меблів для схову, укладання та зберігання речей і предметів хатнього та господарського користування — скриня. Автор прослідковує часові параметри побутування, походження, матеріали, розміри, форму, конструкцію, функції, декоративне вирішення. Матеріал представлений переважно районами Середнього Полісся (межиріччя Ужа та Тетерева), проведені порівняння з іншими етнографічними районами.

Ключові слова: Середнє Полісся, народні меблі, скриня, бодня, різьба, розпис.

© В. СИВАК, 2016

Увагу етнологів часто привертає матеріальна культура українського народу, зокрема народне житло, складовою частиною якого є інтер'єр селянської хати, тобто внутрішнє планування та розташування його компонентів.

Народні меблі, які формували та заповнювали внутрішній простір селянської оселі наприкінці ХІХ — в першій половині ХХ ст., стали надбанням минулих епох, органічною єдністю у замкненому просторі поліської хати. Вони віддзеркалюють спосіб життя, матеріальний та соціальний стан, традиції, світосприйняття, звичаї та вірування народу тощо. За матеріалами, розмірами, формою, конструктивним вирішенням, часовими параметрами об'єкти нашого дослідження споріднені з народними меблями всієї України.

Основою пропонованого дослідження є польові етнографічні матеріали, зібрані автором у 1996 р. під час двох комплексних історико-етнографічних експедицій на радіоактивно забруднених теренах Середнього Полісся, зокрема поміж ріками Уж та Тетерів. Матеріали були зібрані в селах Недашки, Любовичі, Будо-Вороб'ї, Іванівка, Горинь, Буки, Візня, Чоповичі, Рудня-Калинівська, Українка, Старі Вороб'ї, Вишів, Слобідка, Малинівка Малинського р-ну; Бродники, Рубежівка, Гута-Мар'ятинська, Сингаї, Базар, Рудня-Базарська, Великі Міньки, Межиліска, Будо-Голубієвичі, Заводне, Васьківці, Осика Народицького р-ну; Вишевичі, Макалевичі, Вирва, Велика Рача, Чуди Радомишльського р-ну; Обиходи, Корма, Каленське, Мелені, Злобичі, Граби, Шершні, Сарновичі, Великий Ліс, Мединівка Коростенського р-ну Житомирської обл., а також у с. Заруддя Іванківського р-ну Київської обл.

У запропонованій статті автор обмежився висвітленням лише одного з компонентів різновиду народних меблів, який поліщуки використовували для схову, укладання та зберігання речей і предметів хатнього та господарського користування — скрині.

На жаль, і досі відсутня окрема наукова розвідка про цей предмет облаштування поліської хати, з яким так багато пов'язано в повсякденному житті поліщуків, населення всієї України та за її межами.

Термін «скриня», як означення «ковчега, ківота» (для схову культових предметів), уперше зафіксований у писемних джерелах ХІ ст. [10, с. 55; 26, с. 168; 41, с. 391]. Як стверджують дослідники, слово «скриня» запозичене з німецької мови, а герман-

а) Мальована довбанка. ХІХ ст. Дерево, олійні фарби, розпис; б) фрагмент розпису — Київська обл. Іл. 1 з кн.: Орел Л. Мальоване дерево: наївний живопис українського села / Лідія Орел. — Київ : Родовід, 2003

ці запозичили його з латинської [10, с. 54]. Скриня як предмет для схову все частіше фігурує в українськомовних документах ХVІ ст. [32, с. 256]. Дослідник слов'янських старожитностей Л. Нідерле згадував про скриню («сундук») у давньослов'янському житлі середини I тис. н. е. [30, с. 266].

На території Середнього Полісся, як і повсюдно по Україні, прототипом скрині були «кадовби» («довбанки») із суцільного стовбура дерева, в якому видобували серцевину і закривали прямокутним віком [17, с. 75; 38, с. 178]. Іншим видом була «бодня» — бочка циліндричної форми зі соснових клепок, які по периметру стягували ліщинові, спорадично, дубові обручі. Бодню накривали дерев'яним віком, часто замикали на висячий замок [12, с. 112; 13, с. 114; 38, с. 178; 42, с. 332]. Її висота сягала в середньому 80—100 см, діаметр нижньої частини — 70—85 см, верхньої — 70—75 см, товщина клепок — 2—2,5 см. При наявності курних хат бодня зберігалася переважно в коморі, на горіщі, біля спального місця («полу»), яке пізніше зайняла скриня [36, с. 63; 38, с. 178]. Про побутування бодні та скрині на Поділлі у др. пол. ХІХ ст. згадував П. Чубинський [45, с. 388]. Е. Бломквіст подала рисунок бодні, яка побутувала на Поліссі, і зазначила, що її використовували для зберігання одягу та інших речей домашнього вжитку східні слов'яни в давнину [9, с. 425]. «Бодню» кінця ХVІІІ — початку ХІХ ст. для зберігання одягу в с. Великі Міньки у 1996 р. виявив відомий львівський етнолог М. Глушко [16, с. 316]. Поліщуки використовували бодню ще на початку ХХ ст. [12, с. 112; 39, с. 553].

Зважаючи на природно-географічні умови та наявність деревини, придатної для виготовлення скринь, дослідники доходять висновку, що їх виготовляли переважно в лісових і лісостепових зонах. За твердженням А. Будзана, у південних районах України, де не було лісів, їх виготовляли з привозного дерева, інколи сюди завозили вже готові вироби і на місці розмальовували [12, с. 112]. За польовими дослідженнями автора, на Покуття готові вироби привозили з Гуцульщини [3, арк. 35].

Скриня як різновид народних меблів була невід'ємною частиною інтер'єру селянського житла всієї України. Сукупно з піччю, лавами, ослонами, полицями, мисником, колискою, жердками, іконами та діжею на тісто творила єдиний ансамбль вирішення незначного внутрішнього простору хати. Її завше розташовували в хаті між столом (у випадку відсутності стола — виконувала його функцію) та спальним місцем — полом («нарами») або ліжком («постіллю») та біля нерухомої лави на покутті під іконами. На скрині з плоским віком інколи спали [8, с. 26; 14, с. 111; 25, с. 15; 33, с. 103; 35, с. 137].

Скрині різнилися за розмірами, формою, конструктивним, декоративним та кольоровим вирішенням, що було характерним для кожного регіону України. З мальованими квітами, тригранно-віймчастою різьбою розеток, ромбів, пелюсток, контурно вирізаною дошкою у нижній частині скрині, окутою металевими листвами, тонованою та декорованою розписними фляндрованими геометричними орнаментальними мотивами, основу яких становлять композиції із зображенням довільних хвилястих ліній, стилізованих квітів тощо. Вона була справжньою окрасою, домінантною на тлі децю однотипного, пасельного кольору інтер'єру селянської хати, особливо карпатського та поліського житла. У хатах з опаленням «по-чорному», де функціонувала «курна піч», а дим заповнював хату до половини її висоти, скрині знаходилися переважно в коморі.

Як стверджували респонденти похилого віку під час проведення автором польових етнографічних досліджень на території Середнього Полісся, скрині поширювались у сільському побуті поступово. Спершу заможні селяни закупували їх на базарі в Радомішлі, Коростені, Малині, відтак — замовляли в сільських столярів-«плотників» [38, с. 154]. Аналізуючи виявлені на дослідженій території скрині,

автор доходить висновку, що вони побутували тут уже в др. пол. XIX ст. Саме тоді почали повсюдно впроваджувати у промислове виробництво повздовжню пилу — для тангелтального розрізу стовбура дерева на задану товщину дощок. Адже раніше майстер витісував дошки вручну, а в зазначений період їх почали виготовляти столярським способом, тобто гемблювати різані дошки за допомогою підручних приладів — рубанка, фуганка. Із ростом купівельного попиту та налагодженням масового виробництва скриня поступово стала невід'ємною складовою інтер'єру селянської хати, виконуючи в повсякденному побуті мешканців притаманні їй функції.

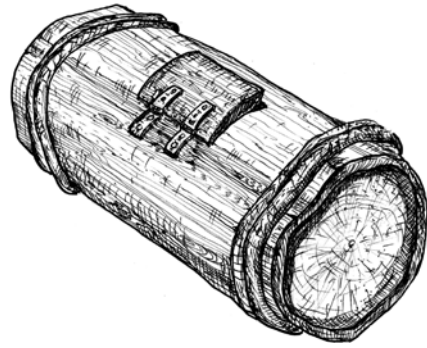
Часто в хаті стояло і декілька скринь, які свого часу були віном бабусі, матері, дочки. Автор зафіксував такі скрині в хаті Клинецького Андрія Андрійовича (1914 р. н.) у с. Сарновичі, хаті Василенко Анастасії Федорівни (1906 р. н.) у с. Рудня-Базарська [4, арк. 55, 56, 57; 6, арк. 69]. Зрозуміло, що відповідні скрині користувалися великою пошаною в сім'ї — як пам'ять про тих, кому вони належали.

Для виготовлення скрині майстри використовували, як правило, добре висушені соснові дошки (перевагу надавали тим, у яких було багато «смоли»). З ясеня робили тільки невеликі скрині, бо в більших — «тягне», «косить» дошки (с. Обиходи) [4, арк. 76]. Скрині виготовляли інколи з вільхи, але цю деревину «шашіль б'є» (с. Рудня-Базарська) [4, арк. 55].

На досліджуваній території автор виявив скрині двох типів — з плоским та опуклим віком. Переважали скрині з плоским віком. Аналіз опублікованих матеріалів про українські скрині дає підстави стверджувати автору, що скрині з плоским віком переважали на всій території України [12, с. 112—117; 24, с. 172; 35, с. 137; 37, с. 287; 39, с. 554; 42, с. 335], за винятком Українських Карпат, де переважали скрині з двосхилим віком. Скрині мали переважно форму прямокутника, зустрічалися також у вигляді зрізаної трапеції, перевернутої на 360 градусів, де верхня частина була ширшою, ніж нижня. Наприклад, таку скриню автор виявив у хаті Татюк Єлизавети Василівни (1919 р. н.) (с. Сарновичі) [6, арк. 77].

Конструкція скрині складалася з трьох частин, спорадично — з двох частин: верхньої частини, що закривала скриню, — «віка». Поліщуки означували її «віком» (с. Недашки) [4, арк. 6], «в'єком» (с. Любовичі) [4, арк. 23], «віком» (с. Буки) [4,

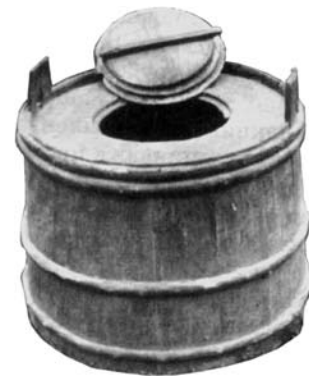
ISSN 1028-5091. Народознавчі зошити. № 2 (128), 2016

Кадовб. Рис. та реконструкція за описом В. Сивака

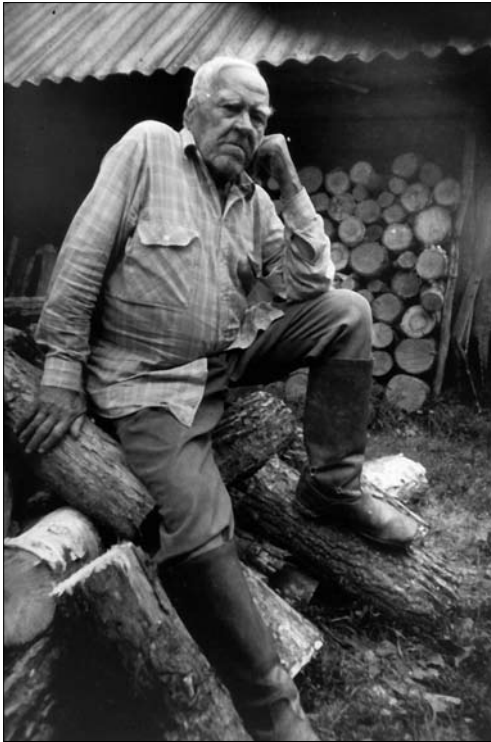
Бодня. XIX ст., Полісся. Рис. з кн. Є. Бломквіст [9, с. 425]

Бодня. Кін. XVIII — поч. XIX ст., с. Великі Міньки, Народицький р-н. Світлина М. Глушка, 1996 р.

арк. 64], «в'їком» (с. Рубежівка) [4, арк. 38], «кришкою» (с. Рудня-Базарська) [4, арк. 56]. Бічні частини скрині називали «блятом» (с. Буки) [4, арк. 64]. Скрині утримувалися на цокольній дошці у вигляді призми, закріпленої до корпусу скрині, на фігурно вирізаних ніжках, на чотирьох конструктивно з'єднаних із скринєю колесах тощо. Паралельно побутували скрині без будь-яких ніжок, як і аналогічні невеликі за розмірами скриньки «сундучок» з опуклим віком [4, арк. 65].

Пристаюючи до виготовлення скрині, — розповідав Арсен Ярмоченко (1902 р. н.) зі с. Буки, —

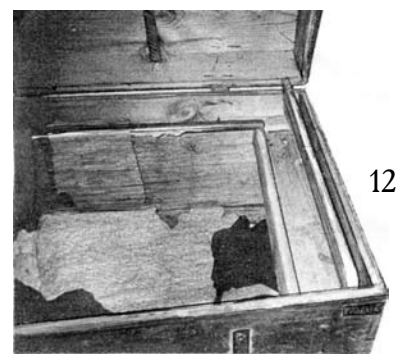
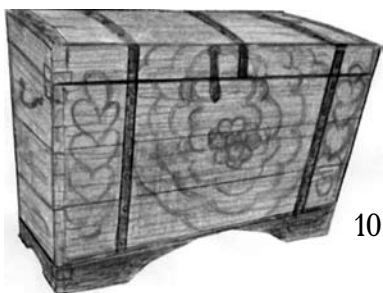
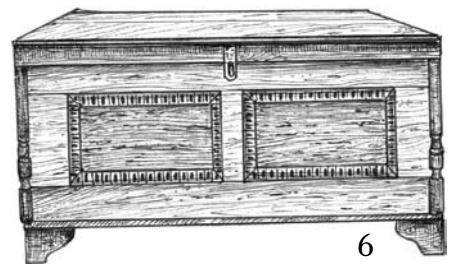
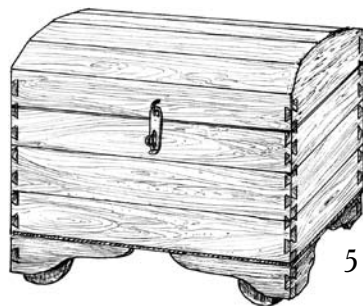
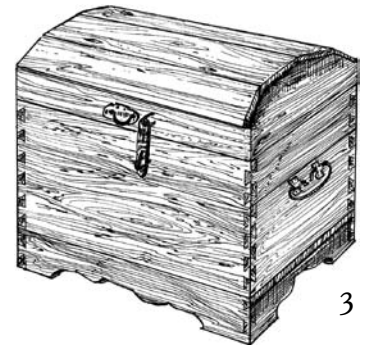
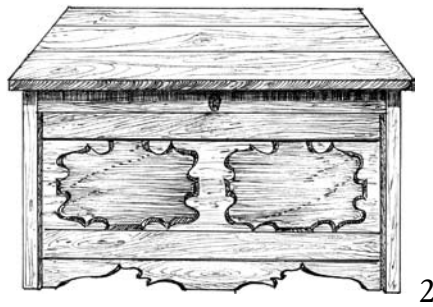
Майстер-скриняр Арсен Ярмоченко (1902 р. н.), с. Буки, Малинський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р.

майстер добре вистругував фуганком («хуганком») заготовлені дошки [4, арк. 63]. Соснова дошка мала сохнути до «п'яти годов». Товщину дощок доводив до 2,5—3,0 см [4, арк. 64]. Після цього нарізав необхідну їх кількість за заданою довжиною, шириною та висотою скрині. Тоді приступав до виготовлення передньої стінки скрині, причому спершу дошки з'єднував між собою за висотою скрині дерев'яними кілочками («клинками») [4, арк. 64]. Грані дощок змащував столярним клеєм. Але скриню можна було робити і без клею, тобто замки з'єднань стінок («шипи») [4, арк. 64] зарізали навскіс. Якщо дошки були широкі і творили достатню висоту, то тоді робили стінки скрині з меншої кількості дощок, якщо вони були вузькими, то додавали ще одну. Коли клей добре висихав, фуганком вирівнювали ще обидві сторони кожної стінки. Потім на краях стінок викреслювали зверху і донизу під один модуль («модлу») замки («шипи») [4, арк. 64] — трапецієподібний або під прямим кутом. Останній трапецієподібний модуль у науковій літературі відомий як «ластівчин хвіст» («риб'ячий хвіст»). У с. Любовичі його називали «чистим вуглом» [4, арк. 28]. Кожний другий модуль вирізали. Вирізану сторону прикладали до бічної частини й акуратно обводили олівцем висту-

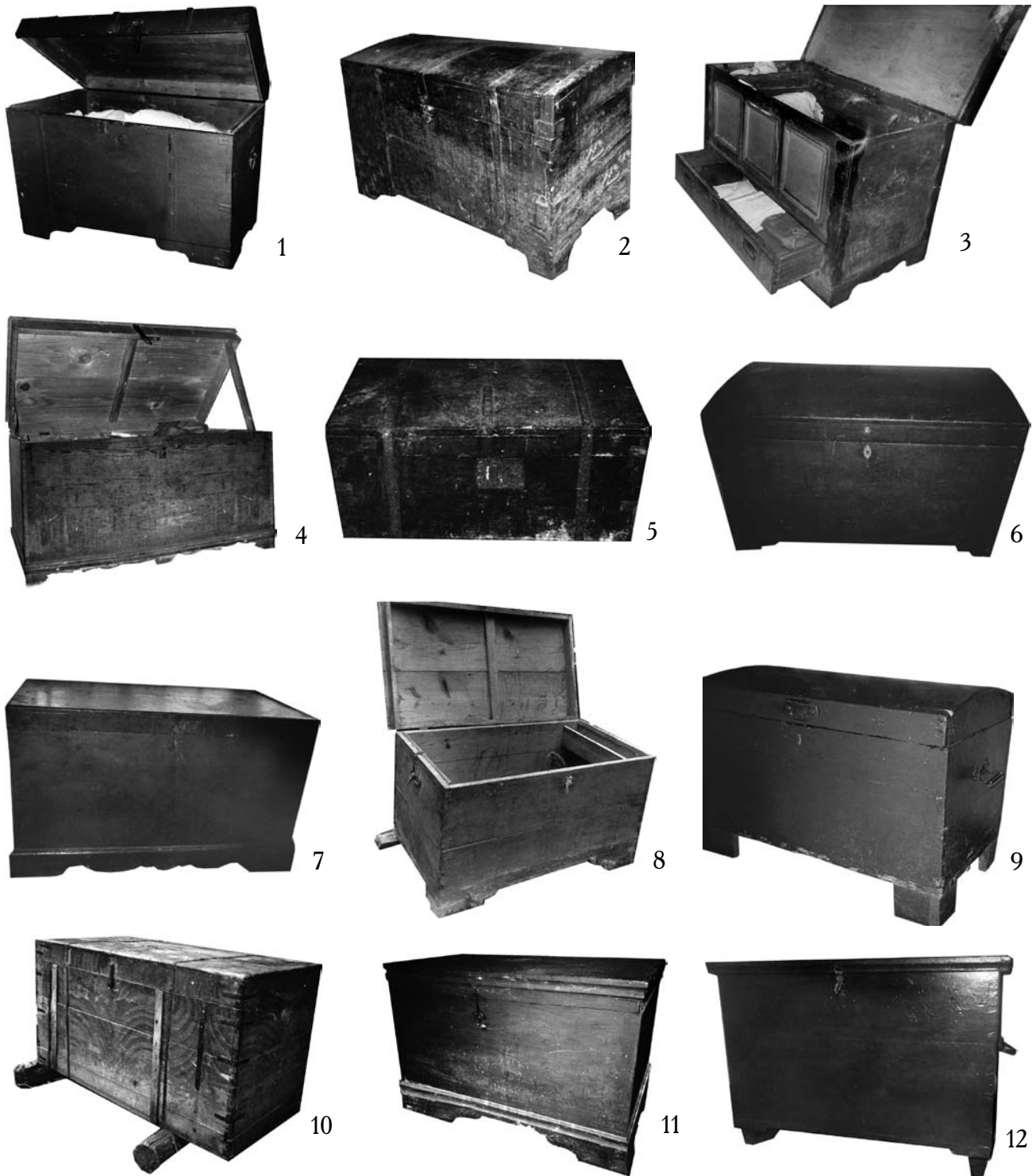
пи. Сторони скрині з'єднували в замок, «шипували» між собою [4, арк. 64]. Дно скрині і віко зашивали дошками. На віко скрині із середини набивали упоперек одну або дві шпуги, щоб дошки не роз'єднались. На грані верхньої дошки скрині та двох бічних або двох останніх набивали тоненький брусочок завтовшки 1 x 1,5 см. Коли скриня була закрита віком, такі брусочки не давали йому змоги рухатися в один або інший бік (сс. Каленське, Сарновичі, Рудня-Базарська, Великі Міньки, Буки) [4, арк. 56, 64, 90; 5, арк. 5; 6, арк. 69]. Ніжки до основи скрині кріпилися дерев'яними кілочками та цвяхами. Металеві частини скринь (лиштви, кутовички, зависи, ручки для перенесення тощо) виготовляли сільські ковалі. Наприкінці 30-х рр. минулого століття на скринях використовувалась фурнітура промислового виробництва. Скрині зачинялися різними або навісними замками.

Спробуємо стисло проаналізувати деякі з віднайдених нами скринь та невеликих за розмірами «сундучків». У с. Мелені в хаті Ольги Стритович (1922 р. н.), виявлено обковану невелику скриню, виготовлену з сосни в др. пол. XIX ст. [6, арк. 7]. Віко плоске, скриня прямокутна, без ніжок, не розписана. Скриня була завдовжки 112 см, завширшки 67 см, заввишки 40 см. Дві вузькі ковані лиштви набиті поверх віка упоперек, дві лиштви — на лицьовій стороні, дві лиштви — позаду. Цвяхи ковальської роботи із широкими головками. Зависи та ручки ковані. На кожному куті скрині набито по три короткі металеві лиштви. Замок різний, ковальської роботи, закріплений із середини фасадної сторони скрині у верхній частині. Над ним упоперек віка набито коротку лиштву, продовженням якої є лиштва у формі перевернутого купола, набита на отвір для ключа.

Імпозантністю відзначалася скриня в с. Великий Ліс, перевезена із с. Скурати, виготовлена в 1920 р. із сосни [6, арк. 90]. Вона була завдовжки 140 см, завширшки 70 см, заввишки 85 см. Обкована металевими лиштвами, розписна, без ніжок. Сторони скрині прямокутні, з'єднані між собою в прямий різ замків. Замок навісний. Поверхня скрині має світлу охристу гаму, на поверхні якої знаходився розпис у вигляді довільних геометричних орнаментальних зигзагоподібних ліній світло-коричневого кольору, що нагадували розгалужене дерево. Для того, щоб таку скриню розписати, розповідав Арсен Яр-

1. Скриня. Поч. XX ст., с. Мелені, Коростенський р-н. Рис. В. Сивака. 2. Скриня. 30-ті рр. XX ст., с. Осика, Народицький р-н. Рис. В. Сивака. 3. Скриня. Поч. XX ст., с. Макалевичі, Радомишльський р-н. Рис. В. Сивака. 4. Скриня. Поч. XX ст., с. Любовичі, Малинський р-н. Рис. В. Сивака. 5. Скриня. Поч. XX ст., с. Любовичі, Малинський р-н. Рис. В. Сивака. 6. Скриня. 30-ті рр. XX ст., с. Рубежівка, Народицький р-н. Рис. В. Сивака. 7. Скриня. Поч. XX ст., с. Сарновичі, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 8. Скриня. Поч. XX ст., с. Чудин, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 9. Скриня. Поч. XX ст., с. Межиліска, Народицький р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 10. Скриня. Кін. XIX ст., с. Українка, Малинський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 11. Скриня. 30-ті рр. XX ст., с. Великий Ліс, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 12. Фрагмент скрині — прискрененок, с. Велика Рача, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р.

1. Скриня. Поч. XX ст., с. Каленське, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 2. Скриня. Поч. XX ст., с. Вишевичі, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 3. Скриня. 30-ті рр. XX ст., с. Будо-Вороб'ї, Малинський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 4. Скриня. Поч. XX ст., с. Межиліска, Народицький р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 5. Скриня. Поч. XX ст., с. Мелені, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 6. Скриня. 40-ві рр. XX ст., с. Вишів, Малинський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 7. Скриня. Поч. XX ст., с. Вирва, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 8. Скриня. 40-ві рр. XX ст., с. Великі Мінки, Народицький р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 9. Скриня. 40-ві рр. XX ст., с. Чудин, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 10. Скриня. Поч. XX ст., с. Скурати, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 11. Скриня. 40-ві рр. XX ст., с. Граби, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 12. Скриня. 40-ві рр. XX ст., с. Межиліска, Народицький р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р.

моченко (1902 р. н.), спершу майстер покривав усю поверхню скрині клеєвою фарбою зі світло-охристим тоном [4, арк. 64]. Вона мала добре просохнути. Після цього майстер розробляв більш тонально міцну суміш на основі бейцу та оцту і знову покривав площину скрині. Відразу по суміші за допомогою пензля, гребеня, дерев'яної лопатки з прорізами тощо знімали частково темніший шар, з-під низу якого виступав світлий. Утворені світлі та темні лінії довільних форм переходили в задуману наперед композицію. В іншому варіанті оліфою за допомогою пензля покривали всю скриню, а потім (коли дерево її ввібрало) малювали олійною фарбою.

Подібною була скриня з опуклим віком із с. Українка, виготовлена із сосни наприкінці ХІХ ст. із хати Тищенко Марії Григорівни, коли її мама виходила заміж [4, арк. 82, 83]. Скриня прямокутної форми, з опуклим віком, сягала 125 см завдовжки, 70 см завширшки, 85 см заввишки без ніжок, по 15 см висота ніжок і віка по центру. З'єднання на кутах скрині в прямий заріз замків. Скриня обкована лиштвами, замок навісний, поверхня темно-охриста. На відміну від попереднього технічного вирішення розпису скрині на цьому виробі розпис зроблено за допомогою звичайного пензля, яким нанесено контурне зображення стилізованих квітів. У центральній частині лицьової сторони скрині зображено пелюстки ромашки, по її боках — гілочки листочків, нанесених вертикально на всю висоту. Боковини та верх скрині без розпису.

У цій же хаті виявлено невелику скриню з опуклим віком, виготовлену із сосни у 30-х рр. минулого століття [4, арк. 82—83]. Скриня була завдовжки 95 см, завширшки 60 см, заввишки середньої частини опуклого віка 55 см. Товщина дощок сягала 2,5 см. Кути скрині і віка конструктивно з'єднані зарізом граней дощок у замок, у так званий ластівчиний хвіст. Скриня без ніжок. Мала зовнішній навісний замок ковальської роботи. Не мальована.

Скриня зі с. Великий Ліс виготовлена із сосни, тонована поєднанням чорного і коричневого кольорів, розписана, без ніжок [6, арк. 89]. Композицію розпису творять стилізовані пелюстки ромашки та гілочки з листками, рясно розкидані по площинах скрині. У цьому випадку характерним є те, що пелюстки та листочки заведені фарбою повністю, а не контурно обведені. У минулому ніжки скрині були фігурно прорізані та попарно з'єднані на кожній із

чотирьох сторін. Скриня мала форму зворотної трапеції, коли ширша верхня частина від віка чотирма сторонами звужується донизу. У верхній частині віриб був 110 см, завширшки 67 см, заввишки 70 см, у нижній частині днище сягало 100 см завдовжки, 57 см завширшки, товщина дощок скрині — 3 см. Скриня зачинялася на внутрішній врізний замок. Кути скрині і віка з'єднані між собою конструктивно у замок «ластівчиний хвіст» [6, арк. 89].

Окуті скрині з опуклим віком, на ніжках, помальовані олійною фарбою, виявлені в селах Велика Рача, Вишевичі, Каленське [4, арк. 65, 89; 6, арк. 59]. У с. Велика Рача у хаті Мацапури Федори Іванівни (1904 р. н.) така скриня була завдовжки 131 см, завширшки 65 см, заввишки 79 см. Виготовили її із сосни. Скриня утримувалася на чотирьох попарно з'єднаних ніжках, фігурно вирізаних. Бічні ніжки скрині з'єднані між собою пронижкою. Скриня окута трьома металевими лиштвами, які оперізували її передню, задню стінки, а також віко. Металева лиштва прибита до скрині за допомогою цвяхів (клепок) ковальської роботи. Куткові сторони скрині окуті розташованими в певному проміжку одна від одної трьома короткими трикутноподібними лиштвами. Віко скрині відчиняється за допомогою накладних, плоских, ковальської роботи завіс. Скриня переносилася за допомогою металевих ручок ковальської роботи. Подібними були скрині в хаті Кузьменко Тетяни Самійлівни (1909 р. н.) із с. Вишевичі, в хаті Закусило Олександра Йосиповича (1907 р. н.) із с. Каленське [4, арк. 65, 90].

У с. Чудин у хаті Гарбаренко Анни Матвіївни (1924 р. н.) автор виявив скриню, виготовлену з вільха у 30-х роках ХХ ст. [6, арк. 59]. Вона була завдовжки 126 см, завширшки 65 см, заввишки 77 см. Утримувалася скриня на фігурно вирізаних ніжках. Мальована, колір — темнокоричневий. Бічні частини скрині з'єднані на кутах у замок «ластівчиний хвіст».

На початку ХХ ст. побутували також не мальовані вироби, передню стінку яких декорували двома набитими прямокутними рамочками («віконцями») з профільним зображенням. Така скриня була без ніжок у с. Межиліска [5, арк. 7], на ніжках — у с. Заруддя [6, арк. 16]. Часто два «вікна» у скрині прорізували наскрізь. Тоді на грані утворених прорізів набивали по периметру профільовані рамки, а з се-

1. Скриня. 30-ті рр. XX ст., с. Злобичі, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 2. Скриня. Поч. XX ст., с. Макалєвичі, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 3. Скриня. Поч. XX ст., с. Вишевичі, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 4. Скриня. Поч. XX ст., с. Сарновичі, Коростенський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 5. Сундучок. Поч. XX ст., с. Вишевичі, Радомишльський р-н. Світлина В. Сивака, 1996 р. 6. Скриня. Поч. XX ст., с. Черевач, Іванківський р-н. Світлина М. Семиноги. 7. Скриня, с. Лобна, Любашівський р-н, Волинська обл. Світлина Р. Радовича. 8. Скриня. Дерево, олія. XIX ст. (Дніпропетровщина). Зберігається в НМУНДМ. 9. Скринька. XIX ст., с. Вороньків, Переяслав-Хмельницький р-н, Полтавська обл. Іл. 43 з кн.: Орел Л. Мальоване дерево: наївний живопис українського села / Лідія Орел. — Київ : Родовід, 2003. 10. Скриня. Кін. XIX ст., с. Рибниця, Чигиринський р-н, Черкаська обл. Іл. 40 з кн.: Орел Л. Мальоване дерево: наївний живопис українського села / Лідія Орел. — Київ : Родовід, 2003. 11. Скриня. 30-ті рр. XX ст., Середнє Полісся, зберігається в музеї в м. Радомишлі. 12. Скриня. Сер. XX ст., м. Конотоп, Сумська обл.

редини до них прибивали попередньо вирізані вставки. Таким способом майстер створював заглиблення і перепад двох площин на фасадній стороні скрині. Нижню частину скрині оперізували по периметру профільовані накладні плінтуси. Скриня утримувалася на фігурно вирізаних ніжках.

Подібну скриню автор виявив у с. Рудня-Базарська в хаті поч. XX ст., в якій мешкала Василенко Анастасія Федорівна (1906 р. н). У минулому скриня належала її мамі, як весільне придане, як вона вийшла заміж у 1900 р. Скриня виготовлена з вільхи, завдовжки 135 см, завширшки 70 см, заввишки 72 см. Прямокутна за формою, віко («кришка») плоске, складалося з двох дощок, які з'єднувалися в пази прямокутної рами із середини. Прямокутна рама була бічними гранями віка. Бічні, вертикальні дошки віка сягали заввишки 10 см. Знизу віка вмонтована шпуга. Із скринєю віко з'єднувалося двома металевими завісами ковальської роботи, завдяки чому відкривалося та закривалося. Скриня утримувалася на чотирьох фігурно вирізаних ніжках, які були заввишки 8 см. У нижніх бокових частинах скрині ніжки з'єднувалися між собою пронижкою з однієї дошки. Бокові дошки скрині з'єднувалися між собою на куті замком «у прямий вугол». Подібну за формою скриню автор виявив у с. Будо-Вороб'ї [4, арк. 34, 56].

У с. Осика у хаті Пуциньської Марії Петрівни (1923 р. н.) два аналогічні «вікна» скрині мали не прямі, а фігурно та наскрізно вирізані у фасадній частині грані, з середини скрині «вікна» забивали тонкими дошками. Скриня, виготовлена із сосни, була завдовжки 140 см, завширшки 65 см і заввишки 68 см. Фігурно вирізані дошки творили і ніжки скрині. Бокові стінки скрині були вмонтовані в пази в бічних вертикальних гранчастих ніжках скрині [6, арк. 34].

Цікавою, на наш погляд, була скриня з с. Будо-Вороб'ї, виготовлена із сосни [4, арк. 34]. Віко плоске, ніжки фігурно вирізані. На всі кути скрині було набито по вертикалі фігурно вирізані рейки. Фасад скрині творили три непрорізні віконечка, викладені профільованими рамочками. Знизу рамочок на всю ширину скрині була вмонтована висувна шухляда з двома металевими ручками та врізним замком посередині. Попередньо скриню не фарбували.

У хаті з 1932 р., де мешкала Сільченко Галина Іванівна (с. Рубежівка), виявлена скриня, виготовлена

Скриня. 30-ті рр. XX ст., с. Вільгір, Гошанський р-н, Рівненська обл. Світлина В. Конопки, 2008 р.

Скриня. Поч. XX ст., с. Устя, Борщівський р-н, Тернопільська обл. МНАП № АП-12993

Скриня. Поч. XX ст., с. Вербовець, Косівський р-н, Івано-Франківська обл. МНАП № АП-11132

на поч. XX ст. із сосни. Вона була завдовжки 110 см, завширшки 67 см, заввишки 80 см, на грані двох прорізних вікон набивали виточені на верстаті у формі маленьких балясинок рамочки [4, арк. 38]. Спершу точили круглу основу, де всі балясинки йшли під один модуль. Після цього такий кругляк розрізали зверху донизу на чотири рівні частини. Утворений кут у 90° давав можливість рамочкам чітко лягти на грані віконечок. Точені, з іншим вирішенням деко-

Скриня «лада» 30 рр. ХХ ст., с. Богуша, Новосандецький повіт (Зах. Лемківщина). МНАП № АП-12687

Скриня. Сер. ХХ ст. Світлина з кн. Р. Чугай [19, с. 77]

Скриня. Поч. ХХ ст., с. Бусовисько, Старосамбірський р-н, Львівська обл. Світлина В. Сивака, 2009 р.

Скриня. Поч. ХХ ст., Снятинський р-н, Івано-Франківська обл. Світлина В. Сивака, 2014 р.

ру, більш масивні елементи, розрізані вже на дві частини, набивали на краї обох сторін фасадної частини скрині. Такі елементи в декоруванні меблів були характерні для виробів професійних майстрів-меблярів середини ХІХ ст. Скриня тонована в чорний колір, утримувалася на чотирьох фігурно вирізаних ніжках, віко плоске.

Досить цікава за конструктивним вирішенням скриня зі с. Сарновичі, виготовлена в 1976 р. Клинецьким Андрієм Андрійовичем (1944 р. н.) [6, арк. 69]. Її параметри сягають: завдовжки 100 см, завширшки 65 см, заввишки 67 см. Сторони скрині з'єднуються між собою на кутах чотирма профільованими ясеневими стовпцями, що виконують функцію ніжок. Уздовж них з двох внутрішніх сторін видовбані пази. У пази запущені соснові дошки. Сторони віка скрині мають аналогічну конструкцію з'єднання. Віко плоске, знизу впоперек набито шпугу. Замок навісний, скриня не мальована.

Автором зафіксовані різні варіанти профільованих форм ніжок скринь, їх конструктивного з'єднання із скринією. Стверджуємо, що на досліджуваній території найбільш поширеним варіантом була скриня, яка утримувалася на фігурно вирізаних ніжках, кожна з яких складалася з двох частин, конструктивно з'єднаних між собою. Такі ніжки кріпилися до нижньої частини скрині на її кутах.

Паралельно побутували варіанти конструктивного вирішення утримування скрині на дерев'яних колесах. Скриню утримували чотири дошки завтовшки 2 см, що оперізували її. Грані дощок виступали за межі стінок. Цей відступ творив навколо скрині своєрідну призбу. В іншому варіанті широку дошку в нижній частині фігурно вирізали, залишаючи при цьому на кутах скрині форму вирізаних ніжок, а подальші елементи вирізування переносили впоперек. Із внутрішнього боку скрині до її стінок зліва або справа у верхній частині закріплювали на всю її ширину вузький ящик завширшки 10 см і завглибшки до 7 см — «скринька» (с. Рубежівка, Недашки) [4, арк. 6, 38], «прискренюк» (с. Велика Рача) [6, арк. 59], «прискрінюк» (с. Любовичі) [4, арк. 23] — та дощечку, якою зачиняли скриньку «зачинька» (с. Недашки) [4, арк. 6]. У прискренюку зберігали документи, листи, нитки, голки тощо.

Побутували у поліщуків також невеликі за розмірами «сундучки» з опуклим віком та без ніжок. Кон-

струкція з'єднання стінок аналогічна описаним скриням. Для прикладу, один з таких соснових сундучків виявлено автором у с. Вишевичі [4, арк. 65]. Він був завдовжки 50 см завширшки 35 см і заввишки 40 см. Віко опукле. Виготовив його майстер Самуїл Лехно у 20-х рр. ХХ ст.

Завершуючи огляд виявлених під час польових експедицій поліськими теренами автором скринь, проведемо паралелі з об'єктами матеріальної культури з інших історико-етнографічних районів. На території України, згідно з польовими матеріалами автора та опублікованими науковими даними дослідників, побутували три типи скринь: з плоским, опуклим («куфер») та двосхилим віком, яке ще повсюдно називали «віком».

Скрині, виготовлені в інших регіонах України, мали з'єднання сторін на кутах; в прямий заріз замків, у вигляді «риб'ячого хвоста», окутих металевими листами спереду і на віку з допомогою декоративних цвяхів ковальської роботи. Функціонували скрині: а) не фарбовані з природним кольором деревини; б) фарбовані; в) розписані; г) з накладними, зазвичай, прямокутними вставками на передній частині (профільні рейки); д) з накладними точеними елементами у вигляді пілястрів на фасаді та на боковинах; ж) різьблені; з) випалені [1; 2; 7, с. 138; 11, с. 124; 12, с. 113; 15, с. 24; 18, с. 76—77; 23, с. 208; 27, с. 392; 28, с. 47—49; 29, с. 35; 40, с. 199—205; 42, с. 335; 46, с. 74—77; 47, с. 93—97; 48, с. 68—74; 49, с. 107].

Конструктивною ознакою скринь карпатського регіону були чотири тесані стовпці («слупці»), в кожному з яких видовбували два пази. У них по периметру вкладали одну на одну дві або три дошки, які кріпили до стовпців тиблями. Двосхиле віко складалося з двох або трьох дощок і відкривалося за допомогою двох кілків-«чопиків» [12, с. 113]. На плоске віко аналогічних скринь з вужчих сторін набивали планочки «шпуги», в яких попередньо видовбували пази. Такі скрині спереду, з двох бічних сторін та на віку (лише двосхилому) прикрашали плоскою, контурною виймчастою різьбою у вигляді розеток, хрестів, півкругів, прямих, ламаних та скісних ліній, які часто задля виразності тонували різнокольоровими барвниками [12, с. 113].

За дослідженнями Н. Зяблюк, у південних районах Херсонської області в кінці ХІХ — на початку

Картина М. Пимоненка «Викуп молоді». 1908 р. [44, с. 114]

ХХ ст. були поширені скрині із «світлого дерева (горіхові, ясеневі), ящикоподібні, прямого силуєту, з плоским віком, прикрашені карнизиками, на високих, точених ніжках». На передній стінці такі скрині мали внизу два висувні ящики [20, с. 305]. Подібні скрині з висувними шухлядами автор виявив у досліджуваному районі Полісся [38, арк. 154]. На відміну від мальованих поліських, ящикоподібні на Херсонщині не фарбували: «Іноді оздоблювали передню стіну скрині різьбленим геометризаним орнаментом (ромби, картуші) невисокого рельєфу. Таку скриню перед нанесенням «видряпуваного», «вичіркуваного» узору покривали чорною олійною фарбою. Скрині мали з боків ручки (залізні кільця), а спереду — замки. Побутували скрині і з горбатим віком» [20, с. 305].

Особливо вирізняються мальовані скрині Яворівщини, розпис яких komponували на передній стінці в одному, на поч. ХХ ст. на двох «вікнах» [46, с. 74—77]. Полтавські скрині характеризуються розписами вазонкових композицій, дерев [12, с. 115; 25, с. 15; 26, с. 179; 31, с. 3]. На скринях з Київщини зображували і зооморфні сюжети [12, с. 115; 42, с. 334]. Багатством кольору, декоративною чіткістю рослинного орнаменту та окуттям вирізняються скрині Дніпропетровщини [12, с. 115; 26, с. 170; 42, с. 334]. На Лемківщині фарбовані скрині розписували стилізованими квітами, деревами або вазонками [37, с. 287; 42, с. 336]; на Слобожанщині — рослинними композиціями у вигляді гілок, гірлянд, букетів, вазонків [26, с. 169; 42, с. 334]; на Поділлі скрині оздоблювали фляндруванням, малюванням квітів [24, с. 172; 35, с. 137].

Споріднений зі скринєю є інший, давніший тип меблів, який поширений в інтер'єрі народного жит-

ла Карпат, спорадично — Слобожанщини та півдня Поділля — стіл-скриня [42, с. 338].

Із скринєю, крім суто практичного її використання, пов'язані матеріальні статки та духовне життя мешканців, особливо дівчат, які готувалися вийти заміж. Повсюдно в Україні, незважаючи на те, що мальована, різьблена чи кована скриня коштувала дорого, батьки, все ж, купували дочці як частину весільного посагу [12, с. 112]. На Бойківщині майбутня дружина вивозила скриню з рідної хати «як минуле дівочтво своє, як частинку могутнього родового вогню, звичаєвих устоїв, духовних і моральних засад. Та скриня якоюсь мірою стане її символічною хатою, і коморою серця, і фундаментом нової сім'ї, нової родини. У ній, зокрема, вона зберігатиме й пахуче зілля «бразолець», і йорданське каміння у ній складатиме й пупчики своїх майбутніх дітей, щоб як виростуть, самі їх порозв'язували (при цьому промовляється: «розв'язати розум»)» [22, с. 66].

На Черкащині без скрині, без доброго намиста важко було дівчині вийти заміж. Про це оспівується в одній із пісень:

*Сядьмо, ненько, повечеряємо,
По вечері пожурімося,
По тій журбі подлімося:
Тобі, ненько, веретенечко,
А мені полотенечко,
Тобі решето з мичками,
А мені скринька з сорочками* [31, с. 3].

У творі Панаса Мирного «Лихий попутов» передано болюче страждання сироти Варки Луценкової, яка вже увійшла в пору дівування, а не мала порядного одягу, ні рушників, «... а за скриню думати нічого» [21, с. 84].

На Поліссі за скриню чи бодню родичі молоді на весіллі обов'язково вимагали викуп. Подекуди був такий обряд, коли молода, на підтвердження своєї незайманості, мала сісти на скриню і заспівати відповідну пісню, в якій згадується калина [34, с. 218].

Поліщуки старалися, щоб у них була «справна, красна, багата скриня» [19, с. 264]. Коли скриню перевозили під час весілля від хати молоді до молодого на санях або возі, запряжених кіньми, то на неї звертали увагу не тільки гості, але й односельчани, коли весільний поїзд проїздив вулицями села [44, с. 114].

Наведений матеріал свідчить про те, що:

По-перше, на території Середнього Полісся побували два типи скринь — з плоским та опуклим віком. За формою вони були прямокутними (переважали) або у формі зворотної трапеції, де нижня частина скрині була вужчою, ніж верхня.

По-друге, бокові дошки скрині конструктивно з'єднувалися між собою: а) в прямий заріз замків; б) у вигляді риб'ячого хвоста; в) дошки вставлялися у видовбані з двох боків пази в чотирьох бокових стовпцях скрині.

По-третє, скрині утримувалися: а) без ніжок на самому корпусі; б) на цокольній дошці у вигляді призьби, прикріпленої до корпусу скрині; в) на нижній фігурно вирізаній дошці, яка виконувала функцію ніжок; г) на фігурно вирізаних ніжках; д) на чотирьох конструктивно з'єднаних із скринєю колесах.

По-четверте, за зовнішнім виглядом та декоративною оздобою побували: а) скрині нефарбовані, з природним кольором деревини; б) обкуті металевими лиштвами, з природним кольором деревини; в) обкуті металевими лиштвами і розписані; г) обкуті металевими лиштвами і мальовані олійними фарбами без розпису; д) з накладними, як правило, прямокутними вставками на фасадній частині (профільні рейки); е) з накладними точеними елементами у вигляді пілястрів на фасаді та на боковинах; є) з висувною знизу на всю довжину і ширину скрині шухлядою.

По-п'яте, скрині переносили за допомогою двох металевих ручок, закріплених на бічних стінках, або пересували на чотирьох дерев'яних коліщатах.

1. Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 29. Плісецька О. Скрині, різьба по дереву Івано-Франківщини (малюнки з натури виконані у 1954 році). — 39 арк.
2. Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 35. Плісецька О. Скрині Закарпатської, Львівської, Тернопільської обл. Матеріали з експедицій, 1955 р. — 49 арк.
3. Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 367. — Зош. 3. Польові етнографічні матеріали до теми «Інтер'єр народного житла», зібрані В.П. Сиваком у Городенківському, Тисменецькому та Тлумацькому р-нах Івано-Франківської обл.; Заставнівському р-ні Чернівецької обл. в 1997 р. — 87 арк.
4. Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 426. — Зош. 1. Польові етнографічні матеріали до теми «Інтер'єр народного житла», зібрані В.П. Сиваком у Житомирській та Київській обл. в 1996 р. — 93 арк.

5. Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 426. — Зош. 2. Польові етнографічні матеріали до теми «Інтер'єр народного житла», зібрані В.П. Сиваком у Житомирській та Київській обл. в 1996 р. — 15 арк.
6. Архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 426. — Зош. 3. Польові етнографічні матеріали до теми «Інтер'єр народного житла», зібрані В.П. Сиваком у Житомирській та Київській обл. в 1996 р. — 101 арк.
7. *Андрейків Х.* Розвиток деревообробних промислів на Бойківщині в кінці ХІХ — на початку ХХ століть / Христина Андрейків // *Галичина.* — 2013. — Ч. 22—23. — С. 137—142.
8. *Бабенко В.А.* Этнографический очерк народного быта Екатеринославского края / В.А. Бабенко. — Екатеринославь, 1905. — 144 с.
9. *Бломквист Е.* Крестьянские постройки русских, украинцев и белорусов (поселения, жилища и хозяйственные строения) / Евгения Бломквист // *Труды Института этнографии АН СССР.* — Москва, 1956. — Т. 31. — С. 3—458.
10. *Богомазова Т.Г.* Украинская скриня как предмет женской субкультуры / Т.Г. Богомазова // *Труды МАЭ.* — Санкт-Петербург, 1998. — Т. 49: Женщина и вещественный мир культуры у народов России и Европы. — С. 53—62.
11. *Будзан А.Ф.* Вироби з дерева / А.Ф. Будзан // *Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження.* — Київ : Наукова думка, 1983. — С. 120—123.
12. *Будзан А.Ф.* Українські народні скрині / А.Ф. Будзан // *Матеріали з етнографії та мистецтвознавства.* — Київ : Наукова думка, 1975. — С. 112—117.
13. *Вовк Х.К.* Студії з української етнографії та антропології / Хведір Вовк. — Київ : Мистецтво, 1995. — 336 с.
14. *Гайова Є.* Характерні риси обладнання житлових приміщень та господарських будівель Верховинського району Івано-Франківської області / Є. Гайова // *Народна творчість та етнологія.* — 2014. — № 1 — С. 108—116.
15. *Главацька Л.* Інтер'єр хати східної Бойківщини / Людмила Главацька, Руслан Дубина // *Відлуння віків.* — 2010. — № 1 (12). — С. 22—25.
16. *Глушко М.* Історія народної культури українців: навчальний посібник / Михайло Глушко. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. — 416 с. : іл.
17. *Добровольська Т.* Інтер'єр народного житла Слобожанщини / Т. Добровольська // *Народна творчість та етнографія.* — Київ, 1994. — № 2. — С. 73—79.
18. *Довгань С.О.* Традиційна обстановка придніпровського жилища українців кінця ХІХ — першої половини ХХ века / С.О. Довгань // *Вестник Рязанского государственного университета имени С.А. Есенина.* — Рязань, 2015. — № 1. — С. 73—80.
19. *Захарчук-Чугай Р.* Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина / Раїса Захарчук-Чугай. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2007. — 336 с.
20. *Зяблюк Н.* З етнографічних матеріалів, зібраних у селах Каланчацького і Чаплинського районів Херсонської області (липень 1986 р.) / Надія Зяблюк // *Джерела до української етнології: матеріали польових досліджень.* — Київ : Задруга, 2011. — Вип. І. — С. 297—316.
21. *Кепещук П.* Використання народних традицій у виготовленні меблів / Павло Кепещук // *Народна творчість та етнографія.* — 1991. — № 6. — С. 82—84.
22. *Коваль Я.* Весільні скрині села Ценяви / Я. Коваль // *Народна творчість та етнографія.* — 1970. — № 1. — С. 63—66.
23. *Кожоляно Г.К.* Етнографія Буковини : у 3 т. / Г.К. Кожоляно. — Чернівці : Золоті литаври, 1999. — Т. 1. — 384 с.
24. *Косміна Т.В.* Сільське житло Поділля: кінець ХІХ — ХХ ст. / Т.В. Косміна. — Київ : Наукова думка, 1980. — 191 с.
25. *Кузнецова І.О.* Особливості архітектури, дизайну інтер'єру і предметів побуту Шполянського району Черкаської області України кінця ХVІІІ — початку ХХ століття / І.О. Кузнецова, С.О. Привольнева, А.К. Баламу // *Zbiór raportów naukowych. «Nauka, problemy, osiągnięcia, innowacyjność, praktyki, teoria»* (29.04.2015 — 30.04.2015). — Warszawa : Wydawca : Sp. z o. o. «Diamondtrading tour», 2015. — С. 10—17.
26. *Моздир М.* Народні меблі в Україні. Генезис. Еволюція форм / Микола Моздир // *Народознавчі зошити.* — 2008. — № 1—2. — С. 160—183.
27. *Моздир М.І.* Різьбярство / М.І. Моздир // *Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження.* — Київ : Наукова думка, 1987. — С. 388—405.
28. *Моздир М.* Скриня / М. Моздир, С. Мигаль // *Український ліс.* — 1993. — № 3. — С. 47—49.
29. *Несен І.* Особливості організації хатнього інтер'єру на півдні Волині: традиції та новачі / І. Несен // *Етнокультурна спадщина Полісся.* — Рівне : Перспектива, 2004. — Вип. V. — С. 31—39.
30. *Нидерле Л.* Славянские древности / Л. Нидерле. — Москва : Издательство иностранной литературы, 1956. — 450 с.
31. *Орел Л.* Мистецтво шевченкового краю / Лідія Орел // *Наше життя.* — 1995. — Рік LII. — Ч. 3. — № 3. — С. 1—5.
32. *Приходько Н.П.* Некоторые вопросы истории жилища на Украине / Н.П. Приходько // *Древнее жилище народов Восточной Европы.* — Москва, 1975. — С. 245—275.
33. *Радович Р.* Особливості народного житла південно-західної частини Волині (друга половина ХІХ — початок ХХ століття) / Роман Радович // *Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка.* — Львів, 1992. — Т. ССХХІІІ: Праці секції етнографії та фольклористики. — С. 95—104.

34. Русінова Т.В. Поліська хата в народних обрядах та віруваннях / Т.В. Русінова // Праці Центру пам'яткознавства. — 2011. — Вип. 19. — С. 211—219.
35. Сауляк Б. Вироби з дерева в господарстві та побуті українців Поділля кінця XIX — початку XX століття / Богдан Сауляк // Народна творчість та етнологія. — 2013. — № 6. — С. 134—139.
36. Свирида Р.О. Обладнання традиційного житла Правобережного Полісся / Р.О. Свирида // Народна творчість та етнологія. — Київ, 1979. — № 3. — С. 56—63.
37. Сивак В. Інтер'єр житла. Традиційні меблі / Василь Сивак, Мирослав Сополіга // Лемківщина : у 2-х томах. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 1999. — Т. 1: Матеріальна культура. — С. 278—292.
38. Сивак В. Інтер'єр поліського житла / Василь Сивак // Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2003. — Вип. 3. У межиріччі Ужа і Тетерева. 1996. — С. 125—166.
39. Сивак В. Скриня / В. Сивак // Мала енциклопедія українського народознавства. — Львів, 2007. — С. 553—554.
40. Сополіга М. Народне житло українців Східної Словаччини / Мирослав Саполига. — Братислава ; Пряшів : Словацьке педагогічне вид-во, 1983. — 386 с.
41. Срезневский И.И. Матеріали словаря древне-русского языка по письменнымъ памятникамъ / И.И. Срезневский. — Санкт-Петербург, 1912. — Т. III: Р—Я. — 1684 с.
42. Станкевич М. Українське художнє дерево XVI—XX ст. / Михайло Станкевич. — Львів : Інститут народознавства НАН України, 2002. — 479 с.
43. Таранущенко С.А. Українські народні меблі / С.А. Таранущенко // Народна творчість та етнологія. — Київ, 1957. — № 2. — С. 77—88.
44. Українське народне весілля в творах українського, російського та польського образотворчого мистецтва XVIII—XX століть / упоряд. Ю. Белічко, А. В'юнник. — 111 с.
45. Чубинский П.П. Малороссы Юго-Западного края: жилище, утварь, хозяйственные постройки и орудия / П.П. Чубинский // Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Русским Географическим обществом Юго-Западного отдела. — Санкт-Петербург, 1877. — Т. 7. — Вып. 2. — С. 375—411.
46. Чугай Р.В. Народне декоративне мистецтво Яворівщини / Р.В. Чугай. — Київ : Наукова думка, 1979. — 142 с.
47. Юр М. Відкіля квіти на скрині? (З історії декоративних малювань на дерев'яних виробках України) / Марина Юр // Родовід. — 1999. — № 1 (17). — С. 93—97.
48. Юр М. Типологія весільних скринь, декорованих розписом / Марина Юр // Народна творчість та етнологія. — 1998. — № 1. — С. 68—74.
49. Якібчук М. Походження та зміст елементів орнаментики дерев'яного різьблення Гуцульщини / Микола Якібчук // Бюлетень Львівського філіалу Національного науково-дослідного реставраційного центру України. — Львів, 2006. — № 2 (8). — С. 104—111.
50. Kolberg O. Chelmskie. Obraz etnograficzny / Oskar Kolberg. — Kraków : Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1890. — 372 s.

Vasyl Syvak

FOLK FURNITURE IN THE RURAL DWELLING OF CENTRAL POLISSYA (WATERSHED OF UZH AND TETERIV) OF THE END OF THE XIX — FIRST HALF OF THE XX CENTURY: THE CHEST

A paper briefly analyzes the chest — a type of folk furniture, designed for a preservation and laying of things and items of domestic and household using. The author follows the time options of existence, origin, material, sizes, form, construction, functions, decorative decision. The material is presented mainly by the territories of Central Polissya (watershed of Uzh and Teteriv), parallels with the other ethnographic regions are made.

Keywords: Central Polissya, folk furniture, chest, «bodnya», carving, mural.

Василь Сывак

НАРОДНАЯ МЕБЕЛЬ В ДЕРЕВЕНСКОМ ЖИЛИЩЕ СРЕДНЕГО ПОЛЕСЬЯ (МЕЖДУРЕЧЬЕ УЖА И ТЕТЕРЕВА) КОНЦА XIX — ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ XX ВЕКА: СУНДУК

В статье кратко анализируется вид народной мебели, предназначенный для хранения и укладки вещей и предметов домашнего и хозяйственного пользования — сундук. Автор прослеживает временные параметры бытования, происхождения, материал, размеры, форму, конструкцию, функции, декоративное решение. Материал представлен преимущественно районами Среднего Полесья (междуречье Ужа и Тетерева), приведены сравнения с другими этнографическими районами.

Ключевые слова: Среднее Полесья, народная мебель, сундук, бодня, резьба, роспись.